

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

1-maxsus
son (6-jild)

2026

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ S/1 (6) – 2026

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent;

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent;

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.;

Jabborova Charos Aminovna - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Qodirova Muqaddas Tog'ayevna - filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b.,;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD);

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari

doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD);

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD).

22.00.00- SOTSIOLOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Алимджанов Бахтиёр Абдихакимович</i> «НА ЭТОМ СЪЕЗДЕ ИДЕЙНОМУ РАЗБРОДУ НУЖНО ПОЛОЖИТЬ КОНЕЦ», ИЛИ КАК СОЮЗ АРХИТЕКТОРОВ УЗБЕКИСТАНА НАЧАЛ МЫСЛИТЬ	11-17
<i>Esanova Nilufar</i> O'ZBEKISTON VA JANUBIY KOREYA O'RTASIDA OG'IR SANOAT TARMOQLARINING RIVOJLANISHIDAGI O'RNI	18-21
<i>Muminov Azizbek Ziyoviddinovich</i> JIZZAX VILOYATI JOYLASHGAN TABIIY OBYEKT LARNING TARIXIY-GEOGRAFIK TASNIFI VA TURISTIK SALOHİYATI	22-27
<i>Ne'matov Xumoyun To'liqin o'g'li</i> SHOHRUX MIRZO VA USMONIYLAR O'RTASIDAGI DIPLOMATIK ALOQALAR TARIXI	28-33
<i>Khudoyorov Noyibjon Maripjonovich, Ruziboev Samandarbek Sobirjon o'g'li</i> THE POLICY OF DEKULAKIZATION AND CONFISCATION OF PEASANT HOUSEHOLDS IN KAZAKHSTAN, 1929–1933.....	34-43
<i>Шамшетдинова Дилафруза Исмайыловна</i> ТЕХНОЛОГИЧЕСКИЙ ПРОГРЕСС И ТРАНСФОРМАЦИЯ КУЛИНАРНЫХ ТРАДИЦИЙ В СЕЛЬСКОЙ МЕСТНОСТИ КАРАКАЛПАКСТАНА (1960-1980 ГГ.).....	44-48

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Kasimova Gulyar Axmatovna, Xaydarova Durdona Shuxratjon qizi</i> DAVLAT TIBBIY SUG'URTASI MEXANIZMIDA DORI-DARMON XARIDLARINING SAMARADORLIGINI OSHIRISH	49-56
<i>Abdullayev Abdulla Fayzulla o'g'li</i> AXBOROT MAHSULOTLARI BIZNESINI RIVOJLANTIRISHNING KO'P OMILLI EKONOMETRIK MODEL: OLS VA ARDL TAQQOSLASH	57-64

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Tashanov Abduxoliq</i> BUZG'UNCHI G'OYALARINING IJTIMOIIY-SIYOSIY VA AXLOQIY MUAMMOLARI	65-71
<i>Jo'rayev Ahmad Muhammadiyevich</i> TASAVVUF TA'LIMOTIDA DINIY BAG'RIKENGLIK VA MILLATLARARO TOTUVLIK MASALALARI	72-78
<i>Tursunkulova Shaxnoza Tuychiyevna</i> TASAVVUFNING FALSAFIY JIHATLARI XUSUSIDA.....	79-84
<i>Ibraximova Dilorom Saloydinovna</i> RAQAMLI MUHITDA ESTETIK IDROKNING XUSUSIYATLARI.....	85-88
<i>Muxammadiyeva Oliy Narzullayevna</i> OILA INSTITUTINI MUSTAHKAMLASH KONSEPSIYASI - OILA VA JAMIYAT IJTIMOIIY BARQARORLIGINING MEZONI.....	89-92

<i>Matchanova Barno</i>	
MAFKURA VA MILLIY MAFKURA TUSHUNCHALARI:	
MAZMUN-MOHİYATI VA IJTIMOİY FUNKSIYALARI.....	93-98
<i>Uraqov Nodirbek Boboqulovich</i>	
BAG'RIKENGLIK G'OYASINING TASAVVUFİY-FALSAFIY TAHLILI	
(Maxdumi A'zamning "Risolai tanbeh ul-ulamo" asari asosida).....	99-104
<i>Raxmatov Alisher Obidovich</i>	
IJTIMOİY FALSAFADA INTEGRATSIYANING RIVOJLANISH BOSQICHLARI.....	105-108
<i>O'sarkulov Oybek Murodilovich</i>	
MILLIY IDENTIKLIKNING TRANSFORMATSIYASI VA IJTIMOİY INTEGRATSIYA:	
O'ZBEKISTONDAGI KOREYS DIASPORASI TAJRIBASI.....	109-115
<i>Fayziyev Xurshid Jumayevich</i>	
VOLTERNING "BAG'RIKENGLIK HAQIDA" ASARIDA JAN KALASNING QATL	
ETILISHI VA UNING OQIBATLARINI AKS ETTIRILISHI	116-121
<i>Shadmonova Zebiniso Amrulloevna</i>	
OILA SHAXS KAMOLOTINING ASOSIY IJTIMOİY MUHITI VA JAMIYAT	
BARQARORLIGINING OMILI SIFATIDA.....	122-126
<i>Idiboyev Abror Jamolovich</i>	
JAMIYAT IJTIMOİY-MA'NAVIY BARQARORLIKNI TA'MINLASHDA - YOSHLAR	
HUQUQIY TARBIYASINING O'RNI	127-130
<i>Ahmadjonov To'liqinbek Akramjon o'g'li</i>	
RAQAMLI OLAMNING YOSHLAR ONGIGA TA'SIRI.....	131-136
<i>Sodiqov Islombek Otabek o'g'li</i>	
RAQAMLI MADANIYAT TUSHUNCHASI VA UNING RIVOJLANISH BOSQICHLARI	137-141
<i>Abdurahimov Ravshanbek O'ktam o'g'li</i>	
HUQUQIY DEMOKRATIK JAMIYAT QURISH SHAROITIDA YOSHLAR HUQUQIY	
ONGINING SHAKLLANISH OMILLARI	142-146
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Duvlaeva Nozigul Xolmuxammat qizi</i>	
INGLIZ VA O'ZBEK MATNLARIDA STILISTIK TASVIR VOSITALARI	147-151
<i>Зикруллаева Хусния Бахтияровна</i>	
СТРУКТУРА, ПРОИСХОЖДЕНИЕ И НОРМАТИВНЫЕ ОСОБЕННОСТИ	
ЗАИМСТВОВАННЫХ ТЕРМИНОВ В УЗБЕКСКОМ	
НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКОМ ТЕКСТЕ.....	152-156
<i>Turdiyeva Dilorom Soliyevna</i>	
PEDAGOGICAL STRATEGIES FOR INCLUSIVE LEARNING	157-162
<i>Eshmuratov Umidjon Temurovich</i>	
INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI AFORIZMLARNING SEMANTIK XUSUSIYATLARI	163-167
<i>Avlayeva Saida Bozorovna</i>	
INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA COVID-19 PANDEMIYASI SHAROITIDA	
SHAKLLANGAN KISHILAR JAMOALARINI IFODALOVCHI NEOLOGIZMLAR.....	168-172
<i>Ubaydullaeva Dilfuza Akmal qizi</i>	
JURNALISTLARNI TAYYORLASHDA NUTQ MADANIYATI KOMPETENSIYALARINING	
STRUKTURASI	173-181

<i>Alimova Shaxnoza Yaxshiboyevna</i> ASSOTSIIATIV TAJRIBA PSIXOLINGVISTIKA USULI SIFATIDA	182-187
<i>Xudayberganov Nizomaddin Uktambay o'g'li, Mansurova Shaxinabonu Najmiddin qizi</i> O'ZBEK TILIDA SON VA SIFAT SO'Z TURKUMLARINI POS TEGGLASH ASOSIDA O'QITISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH TAMOIYILLARI	188-193
12.00.00 – YURIDIK FANLAR	
<i>Абдуллаева Дильдора Эльмуродовна</i> ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В СТАРТАП ПРОЕКТЫ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН НА ПРИМЕРЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ АКСЕЛЕРАТОРОВ И ИНКУБАТОРОВ.....	194-198
<i>Fayzullayeva Shaxlo Jumanioz qizi</i> THEORETICAL AND LEGAL ASPECTS OF INCLUSION OF COPYRIGHT OBJECTS IN INTERNATIONAL TRADE.....	199-204
<i>Qalandarov Aminjon Amondullayevich</i> KORPORATSIYALARDA AFFILLANGAN SHAXSLAR INSTITUTINING HUQUQIY TABIATI VA TARTIBGA SOLINISHI	205-212
<i>Uralov Sarbon Sardorovich</i> JINOYAT-PROTSESSUAL QONUNCHILIKDA VIDEOKONFERENSALOQA ORQALI TERGOV HARAKATLARINI TARTIBGA SOLISHNING UMUMIY SHARTLARI	213-218
<i>Xolmirzayev Muhsin Shavqiddin o'g'li</i> KRIMINOLOGIK PROGNOZLASHDA ANIQ FANLAR VA AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEKNOLOGIYALARI YUTUQLARIDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI	219-225
<i>Dilboboyev Nozimbek</i> XORIJIY (CHET EL) VA MAHALLIY (MILLIY) INVESTITSIYA TUSHUNCHALARINING ILMIY-NAZARIY TAVSIFI, ULARNING BOZOR IQTISODIYOTIDAGI O'RNI VA AHAMIYATI.....	226-232
<i>Nishonov Abdulloh Ubaydulloh o'g'li</i> ATOM ENERGIYASINING XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHNING XALQARO-HUQUQIY ASOSLARI	233-240
<i>Asadov Shahridin Faxriddin o'g'li</i> FUQAROLIK HUQUQIDA XIZMATLARNING HUQUQIY TABIATI: KONSALTING XIZMATLARI MISOLIDA.....	241-243
<i>Абдужампоров Шахбоз Музаффар ўғли</i> НЕСАНКЦИОНИРОВАННЫЙ ДОСТУП И ХИЩЕНИЕ ДЕНЕЖНЫХ СРЕДСТВ С ПЛАСТИКОВЫХ КАРТ: УГРОЗЫ, МОДЕЛИ ПРЕСТУПЛЕНИЙ И КОМПЛЕКСНЫЕ МЕРЫ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ.....	244-253
<i>Хасанов Турсунпулат Шавкатжон ўғли</i> МЕЖДУ АЛГОРИТМОМ И ЗАКОНОМ: ПРОБЛЕМА ПРАВОВОЙ ИДЕНТИФИКАЦИИ СМАРТ-КОНТРАКТОВ В ЦИФРОВУЮ ЭПОХУ	254-259
<i>Kadirova Moxigul Xamitovna</i> ZAMONAVIY DAVLAT BOSHQARUVI VA ADOLATLI SUD-HUQUQ TIZIMI	260-262
<i>Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna</i> UCHINCHI RENESSANS SHAROITIDA VATANPARVARLIK G'OYASINING MA'NAVIY-HUQUQIY MOHIYATI (O'zbekiston tajribasi va xorijiy yondashuvlar qiyosida).....	263-269

<i>Shagilov Pulatbek Koptleuovich</i> JAMOAT XAVFSIZLIGIGA TAJOVUZ QILUVCHI HUQUQBUZARLIKLARGA QARSHI KURASHISH BO'YICHA ILG'OR XORIJIY MAMLAKATLARINING TAJRIBASI TAXLILI	270-276
<i>Kubaeva Ismigul Farkhod qizi</i> PARTY AUTONOMY VS CONSUMER PROTECTION IN INTERNATIONAL E-COMMERCE: THE CASE OF UZBEKISTAN IN COMPARATIVE PERSPECTIVE	277-283
<i>Нормуродова Азиза Азимжон кизи</i> ПОНУЖДЕНИЕ ЛИЦА К ВСТУПЛЕНИЮ В ПОЛОВУЮ СВЯЗЬ: ПРАВОВАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ОБЪЕКТИВНОЙ СТОРОНЫ ПРЕСТУПЛЕНИЯ.....	284-295
<i>Toshpo'latov Islom Otavulla o'g'li</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KADRLAR BILAN ISHLASH SIYOSATIDA MA'NAVIY- MA'RIFIY ISHLAR VA UNI ICHKI ISHLAR ORGANLARI TIZIMIGA TA'SIRI	296-301
<i>Аллашова Шийринай Турсынбаевна, Каримова Мадина Мирзаджоновна</i> ВИКТИМНОЕ ПОВЕДЕНИЕ ЖЕРТВ БЫТОВОЙ ПРЕСТУПНОСТИ И ЕГО ПРОФИЛАКТИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ	302-307
<i>Lutfullayeva Feruza Boboqulovna</i> HUQUQIY DAVLAT KONSEPSIYASINING ZAMONAVIY NAZARIY YONDASHUVLARI	308-312
<i>Abdugaffarov Davronbek Dilshod o'g'li</i> SHARTNOMALARNI AMALGA OSHIRISH USTIDAN SAMARALI PARLAMENT NAZORATI: O'ZBEKISTONDA XALQARO TIJORAT SHARTNOMALARIDA TARAFLARNING ERK MUXTORIYATINI KUCHAYTIRISH.....	313-317
<i>Jalilov Ravshanjon Abdukayumovich</i> INSON A'ZOLARI VA TO'QIMALARINING NOQONUNIY AYLANMASI: JINOIY-HUQUQIY VA QIYOSIY TAHLIL	318-329
<i>Muxtorov Muhammad Amin Mirkomil o'g'li</i> MULK HUQUQINI MUHOFAZA QILISH ICHKI ISHLAR ORGANLARINING FAOLIYATI.....	330-337
<i>Karimov Ulugbek Hakimjonovich</i> LEGAL FOUNDATIONS OF PROSECUTORIAL SUPERVISION IN ENSURING THE ALLOCATION, USE, AND PROTECTION OF LAND PLOTS IN THE AGRARIAN SECTOR OF UZBEKISTAN	338-343
<i>Mirabdullayev Maqsudjon Mahmudjon o'g'li</i> MASHINALI O'QITISH USULLARI ASOSIDA XOSTNING XAVFSIZLIGINI BAHOLASH, MODEL VA ALGORITMLARINI ISHLAB CHIQISH.....	344-349
<i>Utebaev Salamat Maqsetbay o'g'li, Dauletbaeva Aynur Baxramovna</i> OILAGA QARSHI JINOYATLARNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI VA ULARNING OLDINI OLISH.....	350-354
<i>Tillayev Ikrom Rustamjonovich</i> HUQUQBUZARLIKLAR PROFILAKTIKASINI BELGILAB BERUVCHI UMUMIY VA SOHAVIY-HUQUQIY HUJJATLAR TAHLILI	355-362
<i>Xoshimova Nilufar Zafarjon qizi</i> O'ZBEKISTONDA MEHNAT MUNOSABATLARIDA MIGRATSIYA MUNOSABATLARI.....	363-366

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

Rahmonova Nilufar Najmiddin qizi BO'LAJAK O'QITUVCHILARNI FORSAYT TADQIQOT METODLARI ASOSIDA KREATIV KOMPETENSIYALARI TA'LIM TRAYEKTORIYASINI TASHKIL ETISH	367-371
<i>Abdurasulova Dilrabo Tolkunjon qizi</i> KOMPARATIVISTIKISTIK YONDASHUV TALABALARNING MADANIYATLARARO KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISHNING METODOLOGIK ASOSI SIFATIDA.....	372-380
<i>Таджиходжаева Эльвира Рашидовна</i> ЦИФРОВАЯ ГРАМОТНОСТЬ КАК ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ КАТЕГОРИЯ В СИСТЕМЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ НЕПРОФИЛЬНЫХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ.....	381-387
<i>Ravshanova Gulnoza Burxonovna</i> 5-SINF O'QUVCHILARINING ANTROPOMETRIK TOTAL KO'RSATKICHLARINI O'RGANISH BO'YICHA TADQIQOT BOSHIDA OLINGAN NATIJALAR TAHLILI.....	388-393
<i>Mirzaakhmedova Makhliyo Yuldashevna</i> THE IMPACT OF AUTHENTIC MATERIALS ON TEACHING BUSINESS WRITING SKILLS TO ESP STUDENTS	394-400

Received: 03 January 2026

Accepted: 17 January 2026

Published: 30 January 2026

Article / Original Paper

ISSUES OF RELIGIOUS TOLERANCE AND INTERNATIONAL HARMONY IN THE TEACHING OF SUFIS

Juraev Akhmad Mukhammadievich

Head of the Department of Social Sciences,
University of Management and Modern Technologies,
Ph.D., Associate Professor

Abstract. This article explores the issues of religious tolerance and interethnic harmony in Sufi teachings. The Sufi approach promotes human values, compassion, and justice, enhancing mutual respect among different religions and nations. The article also examines the role of Sufism in social integration and harmony, compared with Eastern and Western philosophical traditions.

Keywords: sufism, religious tolerance, interethnic harmony, irfan approach, social integration.

TASAVVUF TA'LIMOTIDA DINIY BAG'RIKENGLIK VA MILLATLARARO TOTUVLIK MASALALARI

Jo'rayev Ahmad Muhammadiyevich

Menejment va zamonaviy texnologiyalar universiteti
Ijtimoiy fanlar kafedrasi mudiri, f.f.b.f.d.(PhD), dotsent

Annotatsiya. Ushbu maqolada tasavvuf ta'limotida diniy bag'rikenglik va millatlararo totuvlik masalalari o'rganildi. Tasavvufiy irfoniy yondashuv insoniy qadriyatlarni, mehr-shafqat va adolatni targ'ib qilgan holda turli din va millatlar o'rtasidagi o'zaro hurmatni kuchaytiradi. Shuningdek, maqolada Sharq va G'arb falsafiy an'analari bilan solishtirilgan holda tasavvufiy ta'limotning ijtimoiy integratsiya va totuvlikni rivojlantirishdagi roli ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: tasavvuf, diniy bag'rikenglik, millatlararo totuvlik, irfoniy yondashuv, ijtimoiy integratsiya.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V6SI1Y2026N10>

Kirish. Tasavvuf ta'limoti: birinchidan, u xalqimizning insoniy g'ururini yuksaltirib, tubanlik, pastkashlik va ruhiy inqirozdan, saqlab turadi; nkkinchidan, o'lkamizda yashaydigan turli xalqlar va millatlar birlashib yashashi uchun bag'ri kenglik madaniyatini umumiyashtirishga yordam beradi; uchinchidan, umumbashariy inson-do'stlik g'oyalari bilan har qanday fundamentalistik oqimlar, ayniqsa, diniy ekstremizmga qarshi turadi; to'rtinchidan, tinchliksevarlik g'oyalarni targ'ibotchisi sifatida har qanday urush va qurolli to'qnashuvlarga qarshi amal qiladi; beshinchidan, insonni ulug'lab, uni yuksak maqomlarga ko'taradi va ma'naviy taraqqiyoti uchun munosib zamin yaratib beradi. Shuning uchun ham ushbu mavzuni o'rganish dolzarbdir.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Birinchi marta inson taxayyul va tasavvur qila boshlashi bilanoq, tabiat sirlarini bilib olishga uringan. Bu haqda uning birinchi taxayyul va tasavvurlari mifologiya, ya'ni usturalar shaklida yuzaga kela boshlagan. Mifologiya barcha

tabiiy va ijtimoiy hodisalarni juda sodda va ibtidoiy shaklda izohlab berishga urinadi. Jamiyatshunos olimlar tadqiqotiga binoan mifologiyadan sehirgarlik, ya'ni sirli olamni bilib olib, ko'zga ko'rinmaydigan kuchlar bilan aloqa o'rnatish va ular orqali hayotga ijobiy va salbiy ta'sir o'tkazish ilmlari kelib chiqadi. Ibtidoiy irfoniy g'oyalar ham mifologiyadan olinadi. Masalan, E.Tabariy tadqiqotlarida, «Hermetizm», ya'ni misrlik mashhur sehirgar «Hermes» nomi bilan atalgan bilimga bog'liq bo'lgan «rijo'lul-g'ayb» (g'oyib odamlar) yo «javosiyul-qulub» (ko'ngullar josuslari) kabi ko'p atamalar islom tasavvufiga o'tib, ko'pincha tasavvufiy manbalarda qo'llanib keldi. Ham sharqu ham g'arbda turli irfoniy maktablar va tasavvuf ta'limotlari mavjud. Biz tadqiqotimizda islom tasavvufining kelib chiqishi, uning qadimiy ildizlari va turli yo'nalishlari haqida so'z yuritmoqchimiz. Masalani yaxshiroq tushunib olish uchun bir-biriga kirishib kettan ikkita atama, ya'ni irfon va tasavvuf tushunchalari ustida to'xtab o'tishimiz lozim bo'ladi.

Dokgor Javod No'rbaxsh «so'fiylar bihishti» degan kitobida, tasavvuf buyuk mashoyixlarining so'zlariga tayangan holda, tasavvufni so'z orqali ta'riflab bo'lmaydigan bir holat sifatida ifodalab, «so'z bilan ifodalanuvchi narsa tasavvuf emas», - deydi. Uning fikricha tasavvuf tariqati haqida ba'zi bir buyuk zotlar tomonidan berilgan ta'riflar umumiy bo'lmay, tasavvufning faqat ba'zi bir xususiyatlarini ifodalab bergan. Agar uni mukammalroq ta'rif qiladigan bo'lsak, unda «tasavvuf ishq ozuqasi va faqat bir tomonga boqish yo'li, haqiqat (xudo)ga olib boradigan tariqatlardan iboratdir. Tasavvufning maqsadi haqiqatni faylasuflar singari mantiq orqali emas, balki kashfu-shuhud orqali, ko'ngil va vijdon ko'zi bilan bilib olishdir. Shuning uchun tasavvuf yurib borib ko'radigan yo'ldan iborat bo'lib, yotib eshitadigan narsa emas» [1, 11-b.].

Irfon ilohiy ilmlardan biri sifatida, haqning zoti, uning ismlari va sifatlarini ko'ngil yorug'ligi orqali bilib olishga qaratilgan ilm hisoblanadi. Boshqacha qilib aytganda, ahlulloh (xudoni qidiruvchilar) haqni tanib olish uchun tanlagan yo'l irfon deb ataladi [2, 11-b.].

E.Tabariy irfonni quyidagidek ta'riflaydi: ir-fon inson o'z nafsini pokizalash, riyozat chekish, sig'inish, zikr qilish, xilvatda o'ltirish va jazbaga berilish bilan sayru-suluk bosqichlaridan o'tib xudo va boshqa tabiat ortidagi kuchlar bilan aloqa o'rnatish va shu yo'sinda uning qalbi ilhom va ishq manbaiga aylangandan keyin qat'iy va shubhasiz haqiqatga erishishidan iboratdir.

Dehxudo «Oriflar atamalarining qomusi» nomli kitobida «Gulshani roz sharhi»dan olib berilgan ma'lumotlarga tayanib, o'z mashhur asari lug'atnomada irfon borasida quyidagi ma'lumotni beradi: irfon va haqni tanish ikki yo'l orqali bo'ladi: birinchisi asardan muassir (asar qiluvchi)ga, fe'ldan sifatga va sifatlardan zotning (haq zotining) borligiga istidlol qilish orqali. Bu yo'l esa olimlarga xosdir. Ikkinchisi ko'ngilni pokizalab boshni (miya-fikrni) va shuningdek ruhni, undan (hakdan) boshqa barcha narsalardan bo'shatish orqali. Bu yo'l esa payg'ambarlar, nabiylar, avliyolar va oriflarga xos bo'lgan yo'ldir. Shu yo'l, ya'ni kashf, ma'naviy olamlar va ichki dunyoning haqiqatlari soliqqa ma'lum bo'lishi va shuhud (haqni ko'rish) faqat majzo'bi mutlaqqa, ya'ni haq tomonidan jazb etilib, uning ishqida fano bo'lgani tufayli o'ziga kelmaydigan kishiga nasib etiladi. Boshqa kishilar esa yoshurun qalbiy va ruhiy toat va ibodat orqali ushbu ma'rifatga erishishlari mumkin [3]. Dunyoning yaralishidan maqsad ham ushbu shuhudiy ma'rifat, ya'ni haqni tanib olish va uni ko'ra bilish hisoblanadi.

Muhokama. Tasavvuf va irfon tushunchalari bir-biriga yaqin bo'lgani uchun ba'zan bir ma'noda ham ishlatiladi. Ba'zilarining fikriga ko'ra, tasavvuf irfonning bir bo'limi va uning

ko‘rinishlaridan biridir, ya’ni tasavvuf bir yo‘l-yo‘riq va tariqat sifatida irfondan olingan. Irfon esa umumiyyoq tushuncha bo‘lib, tasavvufdan ilova, boshqa yo‘l-yo‘riq va mazhablarni ham o‘z ichiga oladi. Unga binoan bir kishi so‘fiy bo‘lib orif, bo‘lmasligi ham mumkin yoki bir kishi yuzaki suratda tasavvuf tariqatida turib, irfondan hech qanday bahra olmasligi ham mumkin. Ba‘zan esa orif so‘zi darvish va so‘fiyga nisbatan yuksaqroq ma’noda ham ishlatiladi. Ba‘zilar esa irfonni tasavvufning ilmiy va zaif tomoni va tasavvufni esa, irfonning amaliy tomoni deb bilganlar [4, 13-b.].

So‘fiy aqidasiining asosi «bir» bo‘lishi kerak, «bir» deyish, «bir»ni qidirish va «bir»ni kuzatish asosida, yagona va mutlaq zotdan boshqa biron narsa borasida o‘ylamasligi zarur. Tasavvuf va irfon qoidalariga binoan, so‘fiy va haqiqiy orif, haqiqiy inson o‘rnida turishi lozim. Insonlarni sevish, ularning xizmatida bo‘lish, ayniqsa, xudoning borligi va birligini unutmaslik so‘fiylarning asosiy aqidasiidir.

Diniy bag‘rikenglik va millatlararo totuvlik masalalari tasavvufiy ta’limotda markaziy o‘rin tutadi, chunki tasavvuf insoniyatning birlik va umumiy ruhiy qadriyatlarini ta’kidlaydi. Tasavvufning asosiy maqsadi - inson qalbini poklash, ruhiy kamolotga yetaklash va insoniyatni birlashtiruvchi axloqiy, diniy va ijtimoiy me’yorlarni o‘rgatishdir [5, 201-b.]. Shu nuqtai nazardan, tasavvuf:

- tasavvuf islom falsafasi va ruhiy irfoniyotining muhim qismi hisoblanadi. u shunchaki ibodat va riyozat bilan cheklanmay, insonning ruhiy kamoloti, axloqiy yetukligi va alloh bilan bevosita aloqasini tadqiq qiladigan falsafiy va irfoniy yo‘nalishdir [4,42-b.].
- allohiy birlikni (tawhid) chuqur anglash - barcha mavjudot allohning yaratgan iqtidoridan dalolat beradi.
- insoniy mehr-muhabbat va bag‘rikenglikni rivojlantirish - ruhiy yetuklikka erishgan kishi barcha mavjudotlarga, jumladan boshqa e’tiqod vakillariga ham hurmat bilan qaraydi [6, 78-b.].

Ijtimoiy totuvlik va millatlararo bag‘rikenglikni targ‘ib qilish - tasavvufiy falsafa insonlarni millat, til va din farqlaridan qat’i nazar birlashtiruvchi prinsiplarni beradi [7, 153-b.]. Tasavvuf islom falsafasiining ruhiy-irfoniy qismi sifatida diniy bag‘rikenglik va millatlararo totuvlik masalalarida konseptual yondashuvni shakllantiradi. Tasavvufiy ta’limotga ko‘ra, har bir insonning ruhiy yo‘li alohida bo‘lsa-da, barcha insonlar aslida Allohning ixtiyorida yaratilgan yagona jamiyatning a‘zolaridir. Shu nuqtai nazardan diniy bag‘rikenglik quyidagi asosiy konseptlar orqali ifodalanadi:

Tavhidiy birlik (al-tawhid). Tasavvufda barcha mavjudot Allohning sifatlari orqali yaratilgan, shuning uchun barcha din vakillari aslida bir manbaga intiladi. Bu konsept millatlar va diniy guruhlar o‘rtasida bag‘rikenglikni rag‘batlantiradi.

Natijalar. Tavhidiy birlik (al-Tawhid) tasavvufiy ta’limotning eng asosiy konseptlaridan biridir. Tasavvufda barcha mavjudot Allohning sifatlari va qudrati orqali yaratilgan deb qaraladi. Bu tushuncha shuni anglatadiki, tabiatdagi har bir narsa, insonning ruhiy va moddiy olami, hatto turli millat va din vakillari ham aslida bir ilohiy manbadan keladi. Tavhidiy birlik kontseptsiyasi quyidagi jihatlarda tasavvufiy yondashuvni shakllantiradi:

Millatlararo totuvlik va diniy bag‘rikenglikni asoslash. Chunki barcha mavjudot bir manbadan kelib chiqqan, u holda insonlar orasidagi tashqi farqlar ruhiy mohiyatni

o'zgartirmaydi. Shu nuqtai nazardan, tasavvufiy irfoniyat xalqaro va diniy totuvlikni ilohiy qonuniyat sifatida tushuntiradi.

Ruhiiy kamolot va insoniylilik tamoyili. Insonning ruhiy yetukligi - Allohiiy birlikni anglab, boshqa mavjudotlar bilan uyg'unlikda yashashdan iborat. Bu esa bag'rikenglik va mehr-muhabbatni hayotiy norma sifatida belgilaydi [6, 79-b.].

Alloh bilan bevosita aloqaning markaziyiligi. Tavhidiy birlik barcha ibodat, riyozat va tasavvufiiy amallarni ma'noli qiladi, chunki har bir inson va mavjudot Alloh qudratining namunasidir [5, 201-b.]. Tasavvufiiy al-Tawhid konsepti nafaqat ruhiy irfoniiy tamoyil sifatida, balki ijtimoiy va millatlararo totuvlikni mustahkamlash mezonii sifatida ham muhim o'rin tutadi.

Ishq va mehr-muhabbat konsepti. Ruhiiy kamolotga yetishning asosiiy yo'li - Allohni sevish va O'zini yaratgan barcha mavjudotlarga mehr ko'rsatish. Shu sababli tasavvufda boshqa e'tiqoddagi insonlar bilan tinch-totuvlikda yashash yuqori qadriyat sifatida ko'riladi [6, 78-b.].

Ishq va mehr-muhabbat konsepti tasavvufiiy ta'limotning markaziiy jihatlaridan biridir. Tasavvufda ruhiy kamolotga yetishning asosiiy yo'li - Allohni sevish va O'zini yaratgan barcha mavjudotlarga mehr ko'rsatishdir. Bu tushuncha shuni bildiradiki, insonning ruhiy yetukligi nafaqat ibodat va riyozat orqali, balki boshqalarga nisbatan mehr va rahm-shafqat ko'rsatish orqali ham rivojlanadi. Asosiiy konseptual jihatlar: Allohga bo'lgan ishq (mahabba-i Ilahiya). Ruhiiy kamolotga yetish yo'li - Allohni sevish va Unga yaqinlashishdir. Tasavvufiiy irfoniiyatda Allohga bo'lgan ishq insonni barcha moddiy va ruhiy zararli illatlardan tozalaydi.

Mavjudotlarga mehr ko'rsatish. Tasavvufda Allohni sevish, o'z navbatida, barcha mavjudotlarga - inson, hayvon, tabiat va hatto boshqa e'tiqoddagi insonlarga - mehr ko'rsatishni o'z ichiga oladi. Bu konsept diniy bag'rikenglik va millatlararo totuvlikni mustahkamlaydi.

Ruhiiy kamolot va insoniylilik. Ishq va mehr-muhabbat konsepti orqali inson o'z qalbini poklaydi, sabr, muloyimlik va hurmat kabi fazilatlarni rivojlantiradi. Shu bilan birga, u jamiyatda totuvlik va bag'rikenglikni targ'ib qiluvchi ruhiy vosita sifatida xizmat qiladi [8, 87-b.]. Shu tariqa, tasavvufiiy ishq va mehr-muhabbat konsepti nafaqat individual ruhiy kamolotga, balki ijtimoiy totuvlik va diniy bag'rikenglikning konseptual asosiga ham aylangan.

Insonga hurmat va insoniylilik. Tasavvufiiy ijtimoiy falsafa shunday ta'kidlaydiki, har bir insonning ruhiy kamolotga intilishi hurmatga loyiqdir. Shu nuqtai nazardan diniy bag'rikenglik, hatto qarama-qarshi e'tiqod vakillariga ham, insoniylilikning talabi sifatida ko'riladi.

Millatlararo totuvlik va tasavvufiiy irfoniiy yondashuv. Tasavvufiiy irfoniiyat millatlararo totuvlikni quyidagi yondashuvlar orqali konseptual tarzda izohlaydi:

Umumiiy ruhiy qadriyatlar kontseptsiyasi. Tasavvufda turli millatlar va etnik guruhlar orasidagi farqlar faqat tashqi shaklda namoyon bo'ladi, ichki mohiyatda esa barcha insonlar ruhiy jihatdan bir-biriga yaqindir. Bu yondashuv totuvlik va hamkorlikni ilmiy va irfoniiy asosda tushuntiradi [9, 112-b.].

Sabr va muloyimlik tamoyili. Millatlararo ziddiyatlarni bartaraf etishda tasavvufiiy ta'limot sabr va muloyimlikni asosiiy vosita sifatida ko'radi. Ruhiiy yetuklikka erishgan shaxs boshqa guruhlarning e'tiqodini hurmat qiladi va ziddiyatni tinch yo'l bilan hal qiladi.

Insoniiyatning yagona oilasi kontseptsiyasi. Tasavvufiiy falsafada barcha insonlar bir oila a'zolari sifatida qaraladi. Shu nuqtai nazar diniy, etnik va madaniy farqlarga qaramay totuvlik va hamjihatlikni ta'minlash mumkin.

Qur'on va tasavvufiy yondashuvning uyg'unligi. Tasavvufiy yondashuv Qur'oni Karim oyatlari bilan uyg'unlikda rivojlanadi: 49:13 (Al-Hujurat): "Ey insonlar! Biz sizlarni bir erkak va bir ayoldan yaratdik va sizlarni xalq va qabilalar qilib qo'ydik... Eng afzalingiz taqvodor bo'lganingizdir". Tasavvufiy yondashuv bu oyatni millatlararo birlik va totuvlik mezoni sifatida talqin qiladi [10, 342-b.].

2:256 (Al-Baqara): "Dinda majburlash yo'qdir". Bu oyat tasavvufda diniy erkinlik va hurmatni ta'kidlaydi [11, 118-b.]. Tasavvufiy tafsir bu oyatlarni ruhiy va ijtimoiy totuvlik konseptlari bilan bog'lab, dinlararo tinchlikni ta'minlashni o'z vazifasi deb biladi.

Millatlararo totuvlik - bu turli etnik va dini guruhlar orasida tinchlik, hurmat va hamkorlikni ta'minlashni nazarda tutuvchi ijtimoiy va dini kontseptdir. Tasavvufiy irfoniya bu masalaga ruhiy, axloqiy va falsafiy nuqtai nazardan yondashadi, chunki tasavvufning asosiy maqsadi insonning ruhiy kamolotga yetishi va jamiyatda tinchlikni mustahkamlashdir.

1. Umumiy ruhiy qadriyatlar kontseptsiyasi. Tasavvufda millatlararo farqlar faqat tashqi shaklda namoyon bo'ladi; ichki mohiyatda esa barcha insonlar ruhiy jihatdan bir-biriga yaqindir. Shu nuqtai nazardan, turli millatlar va konfessiyalar o'rtasidagi ziddiyatlarni ruhiy va ma'naviy birlik orqali yumshatish mumkin.

2. Sabr va muloyimlik tamoyili. Tasavvufiy yondashuvda sabr va muloyimlik - millatlararo totuvlikni ta'minlovchi asosiy vositalardir. Ruhiy yetuk kishi boshqa guruhlarining e'tiqodini hurmat qiladi va ziddiyatlarni tinch yo'l bilan hal qilishga intiladi.

3. Insoniyatning yagona oilasi kontseptsiyasi. Tasavvufiy falsafada barcha insonlar bir oila a'zolari sifatida qoraladi. Shu nuqtai nazar, diniy, etnik va madaniy farqlarga qaramay, totuvlik va hamjihatlikni targ'ib qilish mumkin. Bu yondashuv, shuningdek, Qur'onning "Ey insonlar! Biz sizlarni bir erkak va bir ayoldan yaratdik va sizlarni xalq va qabilalar qilib qo'ydik..." (Al-Hujurat, 49:13) oyati bilan uyg'unlikda tushuntiriladi.

4. Tasavvufiy yondashuvning amaliy ahamiyati. Tasavvufiy irfoniya millatlararo totuvlikka yondashuvi quyidagi tarzda amalga oshiriladi:

- ruhiy yetuk shaxslar jamiyatda diniy va etnik bag'rikenglikni targ'ib qiladi;
- sufi maktablari va madrasalar interfaith dialog va tinchlikni o'rgatadi;
- millatlararo nizolarni ruhiy va axloqiy tamoyillar orqali yumshatish imkoniyatlarini yaratadi [12, 12-b.]. Tasavvufiy irfoniya millatlararo totuvlikni ruhiy va axloqiy konseptlar asosida shakllantiradi. Bunda ruhiy birlik, sabr, muloyimlik, insoniyatning yagona oilasi kabi prinsiplar asosiy rol o'ynaydi. Shunday qilib, tasavvufiy yondashuv nafaqat individual ruhiy kamolotga, balki ijtimoiy barqarorlik va diniy bag'rikenglikni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Tasavvuf ta'limotida diniy bag'rikenglik va millatlararo totuvlik konseptual yondashuvi quyidagilarga asoslanadi:

Ruhiy birlik va Allohii iqtidor tamoyili: ishq va mehr-muhabbat asosidagi insoniylik, sabr va muloyimlik orqali ziddiyatlarni bartaraf etish, insoniyatning yagona oilasi konsepti orqali millatlararo totuvlikni targ'ib qilish, Qur'on oyatlari bilan uyg'unlik, diniy va ruhiy asoslarni mustahkamlash.

Tasavvuf ta'limoti (sufizm) islom ruhiy falsafasi va irfoniyatining muhim qismi bo'lib, uning asosiy maqsadi inson qalbini poklash, ruhiy kamolotga yetkazish va ijtimoiy tinchlikni mustahkamlashdir. Shu nuqtai nazardan, tasavvufiy yondashuv diniy bag'rikenglik va millatlararo totuvlikni konseptual jihatdan quyidagi asosiy tamoyillar orqali izohlaydi:

Tasavvufda barcha mavjudot Allohning sifatlari orqali yaratilgan deb qaraladi. Bu konsept shuni bildiradiki, insonlar orasidagi tashqi farqlar ruhiy mohiyatni o'zgartirmaydi. Shunday qilib, tavhidiy birlik kontsepti millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglikni ruhiy asosda mustahkamlaydi.

Ruhiy kamolotga yetishning asosiy yo'li - Allohni sevish va O'zini yaratgan barcha mavjudotlarga mehr ko'rsatishdir. Tasavvufiy irfoniya bu konsept orqali insonni diniy bag'rikenglik, sabr, muloyimlik va hamjihatlik tamoyillariga yetaklaydi. Millatlararo totuvlikni ta'minlashda sabr va muloyimlik asosiy vositalar sifatida qaraladi. Ruhiy yetuk shaxs boshqa guruhlarining e'tiqodini hurmat qiladi va ziddiyatlarni tinch yo'l bilan hal qiladi. Tasavvufiy falsafada barcha insonlar bir oila a'zolari sifatida qaraladi. Shu nuqtai nazar diniy, etnik va madaniy farqlarga qaramay totuvlik va hamjihatlikni targ'ib qilish mumkin. Bu yondashuv Qur'on oyatlari bilan ham uyg'unlikda tushuntiriladi: "Ey insonlar! Biz sizlarni bir erkak va bir ayoldan yaratdik va sizlarni xalq va qabilalar qilib qo'ydik... Eng afzalingiz taqvodor bo'lganingizdir" (Al-Hujurat, 49:13). Tasavvufiy irfoniya bugungi jamiyatda diniy bag'rikenglik va millatlararo totuvlikni shakllantirishda quyidagi yo'llarni taklif qiladi: ruhiy yetuk shaxslar jamiyatda bag'rikenglikni targ'ib qiladi, so'fiy maktablari interfaith dialog va tinchlikni o'rgatadi, millatlararo nizolarni ruhiy va axloqiy tamoyillar orqali yumshatish imkoniyatini yaratadi. Tasavvuf ta'limoti diniy bag'rikenglik va millatlararo totuvlikni ruhiy-irfoniya, axloqiy va falsafiy konseptlar orqali tushuntiradi. Shu yondashuv orqali tasavvuf: ruhiy birlik va Allohni iqtidorni targ'ib qiladi, ishq, mehr-muhabbat va sabr orqali ijtimoiy totuvlikni mustahkamlaydi, insoniyatning yagona oilasi kontsepti bilan millatlararo hamjihatlikni kafolatlaydi.

Xulosa. Tasavvuf ta'limoti diniy bag'rikenglik va millatlararo totuvlikni ruhiy-irfoniya, axloqiy va falsafiy konseptlar orqali shakllantiradi. Tadqiqot shuni ko'rsatadiki, tasavvufiy yondashuv millatlararo totuvlikni faqat tashqi me'yorlar yoki qonuniy normalar orqali emas, balki insonga xos ruhiy kamolot, Allohni birlik (al-Tawhid), ishq va mehr-muhabbat, sabr va muloyimlik tamoyillari orqali ta'minlaydi. Tasavvufiy irfoniya barcha mavjudot Allohning sifatlari orqali yaratilganligi va insoniyatning yagona oilasi kontsepti millatlararo ziddiyatlarni yumshatish va diniy bag'rikenglikni targ'ib qilishda asosiy rol o'ynaydi. Shu bilan birga, ishq va mehr-muhabbat kontsepti insonning ruhiy yetukligi va ijtimoiy hamjihatlikni rivojlantiradi, sabr va muloyimlik tamoyillari esa turli e'tiqoddagi guruhlar bilan tinch va totuv munosabatlarni saqlashga imkon beradi. Shu jihatlarni hisobga olgan holda, tasavvufiy irfoniya millatlararo totuvlikni mustahkamlash va jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni yaratish bo'yicha konseptual yondashuv sifatida ilmiy va amaliy ahamiyat kasb etadi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Доктор Жавод Нўрбахш. Сўфийлар бихишти. - Лондон. 1362 х.й., 11- б.
2. Жузжоний А.Ш. Тасаввуф ва инсоню - Тошкент: Адолат, 2001. - Б. 11.
3. Али-акбар Дех- худо. Луғатнома. 135-жузъ. 1346.
4. Chittick William C. The Sufi Path of Knowledge: Ibn Arabi's Metaphysics of Imagination, - AQSh, 2000. - P.42.
5. Al-Ghazali. Ihya' 'Ulum al-Din. - Saudiya Arabistoni, 2010. - P.201.
6. Rumi Jaloliddin. Masnavi-i Ma'navi. - Eron, 2006. - P.78.
7. Ibn 'Arabi. Futuhat al-Makkiyya. - Ispaniya, 1991. - P.153.
8. Ibn 'Ajiba. Al-Bahr al-Madid fi Tafsir al-Qur'an al-Majid, - Marokash, 2009. - P.87.
9. Suhrawardi Shahab al-Din. Hikmat al-Ishraq. - Eron, 1992. - P.112
10. Ibn Kathir. Tafsir al-Qur'an al-'Azim, - Saudiya Arabistoni, 2003. - P.342.

11. Hamka Buya. Tafsir Al-Azhar. - Indoneziya, 2005. - P.118.
12. Abubakar. The Values of Sufism As Foundation of Tolerance and Brotherhood in Multicultural Society, 2025. - P.12.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ S/1 (6) – 2026

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).